

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

- SECȚIILE UNITE -

I. DECIZIA Nr. 1 din 19 ianuarie 2009

cu privire la organul judiciar competent să soluționeze plângerea împotriva rezoluției sau ordonanței prim-procurorului, prin care s-a infirmat rezoluția sau ordonanța procurorului de netrimiteră în judecată și s-a dat aceeași ori altă soluție de netrimiteră în judecată

*Publicată în Monitorul Oficial,
Partea I, nr. 418 din 18/06/2009*

Dosar nr. 33/2008

Sub președinția domnului profesor univ. dr. Nicolae Popa, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție,

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, s-a întrunit pentru a examina recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în legătură cu stabilirea organului judiciar competent să soluționeze plângerea persoanei nemulțumite în cazul în care prim-procurorul a admis-o, a infirmat rezoluția sau ordonanța procurorului care a dat tot o soluție de netrimiteră în judecată.

Secțiile Unite au fost constituite cu respectarea dispozițiilor art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată, fiind prezenți 88 de judecători din totalul de 117 aflați în funcție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut recursul în interesul legii, punând concluzii pentru admiterea acestuia în sensul că plângerea împotriva soluției prim-procurorului prin care a infirmat rezoluția sau ordonanța procurorului și a dat tot o soluție de netrimiteră în judecată se soluționează de către procurorul ierarhic superior.

SECȚIILE UNITE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

În practica instanțelor de judecată nu există un punct de vedere unitar în legătură cu stabilirea organului judiciar competent să soluționeze plângerea persoanei nemulțumite în ipoteza în care prim-procurorul a admis-o, a infirmat soluția procurorului și a dat tot o soluție de netrimitere în judecată.

Astfel, unele instanțe s-au considerat competente să judece aceste plângeri și le-au soluționat pe fond.

Alte instanțe, dimpotrivă, cu privire la același aspect, au apreciat că plângerea împotriva soluției prim-procurorului prin care a infirmat rezoluția sau ordonanța procurorului și a dat tot o soluție de netrimitere în judecată se soluționează de către procurorul ierarhic superior.

În motivarea acestei soluții s-a reținut că, potrivit alin. 1 al art. 278¹ din Codul de procedură penală, instanța de judecată este competentă să soluționeze plângerea împotriva soluției de netrimitere în judecată numai dacă aceasta a fost menținută de procurorul ierarhic superior prin respingerea plângerii, conform art. 275-278 din același cod.

Aceste din urmă instanțe au interpretat și au aplicat corect dispozițiile legii.

Potrivit dispozițiilor art. 278¹ alin. 1 din Codul de procedură penală, după respingerea plângerii făcute conform art. 275-278 din Codul de procedură penală împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale sau a ordonanței, ori, după caz, a rezoluției de clasare, de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale date de procuror, persoana vătămată, precum și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt vătămate pot face plângere la judecătorul de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

Totodată, art. 278 alin. 1 și 2 din Codul de procedură penală stabilește competența de soluționare a plângerilor formulate împotriva măsurilor luate sau actelor efectuate de procuror, în favoarea procurorului ierarhic superior celui care a adoptat actul contestat de către parte.

Procedura de control pe cale ierarhică, în cadrul unității de parchet, constituie, în cazul soluțiilor de netrimitere în judecată, o etapă prealabilă declanșării verificării actului de către instanță, în procedura specială reglementată de art. 278¹ din Codul de procedură penală.

Dispozițiile art. 278¹ alin. 1 din Codul de procedură penală prevăd expres succesiunea etapelor care preced declanșarea controlului judecătoresc și condiționează sesizarea instanței de confirmarea de către procurorul ierarhic superior a soluției de netrimitere în judecată cuprinse în rezoluție sau ordonanță.

Rezultă, așadar, că persoana vătămată, precum și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt vătămate beneficiază de verificarea în două etape a soluției date de procuror, astfel:

- controlul intern, declanșat în aplicarea principiului subordonării ierarhice, potrivit art. 132 alin. (1) din Constituția României, republicată, în cadrul parchetului din care face parte procurorul care a dat soluția de netrimitere în judecată; și

- controlul judecătoresc, inițiat prin formularea, în termenul prevăzut de art. 278¹ alin. 1 din Codul de procedură penală, a unei plângeri adresate instanței căreia i-ar reveni competența să soluționeze cauza în fond.

În situația particulară în care soluția de netrimitere în judecată este infirmată de către primul procuror în procedura prevăzută de art. 278 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală, soluția acestuia din urmă urmează a fi supusă controlului ierarhic din rațiuni ce țin atât de respectarea principiului controlului și subordonării ierarhice, dar și a dreptului părții de a beneficia de un dublu control al soluțiilor de netrimitere în judecată, astfel după cum s-a arătat anterior.

Soluția infirmată de procurorul ierarhic superior nu mai are nicio putere, astfel că prin adoptarea de către acesta din urmă a unei soluții de netrimitere în judecată - diferită sau identică în conținut, întemeiata pe motivele invocate în plângerea petentului sau pe alte motive - ne vom afla din nou în prima etapă a procedurii ce presupune, cu necesitate, verificarea acestei soluții pe cale ierarhică.

Atacarea direct în instanță a soluției de netrimitere în judecată, adoptată de primul procuror în absența confirmării acesteia de

procurorul ierarhic superior, potrivit art. 278 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală, echivalează cu prematura sesizare a instanței prin plângere.

De la această regulă legea nu a prevăzut decât o singură excepție, reglementată de dispozițiile art. 278¹ alin. 2 din Codul de procedură penală, cea în care procurorul ierarhic superior nu soluționează, în termenul prevăzut de art. 277 din Codul de procedură penală, plângerea formulată împotriva soluției de netrimitere în judecată adoptată de primul procuror, corelativ infirmării rezoluției sau ordonanței date inițial.

Exclusiv în această situație, partea căreia art. 278¹ din Codul de procedură penală îi recunoaște legitimitate procesuală activă are dreptul de a se adresa direct instanței, excepția menționată fiind însă de strictă interpretare și aplicare.

În consecință, în temeiul dispozițiilor art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, și ale art. 414² din Codul de procedură penală, urmează a se admite recursul în interesul legii și a se stabili că organul judiciar competent a soluționa plângerea împotriva rezoluției sau ordonanței prim-procurorului prin care s-a infirmat rezoluția ori ordonanța de netrimitere în judecată și s-a dat aceeași sau altă soluție de netrimitere în judecată, pentru alte motive ori pentru unele dintre motivele invocate de petent, este procurorul ierarhic superior.

Numai în situația în care, la rândul său, procurorul ierarhic superior, astfel sesizat, a respins plângerea și a menținut soluția prim-procurorului sau nu a soluționat plângerea, în termenul legal, prevăzut la art. 277 din Codul de procedură penală, persoana vătămată, cât și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt afectate se pot adresa cu plângere direct instanței de judecată.

PENTRU ACESTE MOTIVE

În numele legii

D E C I D:

Admit recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În aplicarea dispozițiilor art. 278 alin. 2 și 3 și ale art. 278¹ alin. 1 și 2 teza a II-a din Codul de procedură penală stabilesc:

Organul judiciar competent să soluționeze plângerea împotriva rezoluției sau ordonanței prim-procurorului, prin care s-a infirmat rezoluția sau ordonanța procurorului de netrimitere în judecată și s-a dat aceeași ori altă soluție de netrimitere în judecată, pentru alte motive sau pentru unele dintre motivele invocate de petent, este procurorul ierarhic superior.

Numai în situația în care, la rândul său, procurorul ierarhic superior, astfel sesizat, a respins plângerea și a menținut soluția prim-procurorului sau nu a soluționat plângerea în termenul legal prevăzut la art. 277 din Codul de procedură penală, persoana vătămată, precum și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt afectate se pot adresa cu plângere instanței de judecată.

Obligatorie, potrivit art. 414² alin. 3 din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 ianuarie 2009.

Notă: După pronunțarea Deciziei nr. 1 din 19 ianuarie 2009, prin Legea nr. 202/2010, publicată în M. Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010, art. 278¹ din Codul de procedură penală a fost completat cu un nou alineat, alineatul (2¹), potrivit căruia: „Plângerea formulată împotriva soluției de respingere dispuse de procurorul ierarhic superior este inadmisibilă.”

2. DECIZIA Nr. 2 din 19 ianuarie 2009

cu privire la caracterul public al ședinței de judecată în care se soluționează cererea de liberare provizorie sub control judiciar

*Publicată în Monitorul Oficial,
Partea I, nr. 469 din 07/07/2009*

Dosar nr. 34/2008

Sub președinția domnului profesor univ. dr. Nicolae Popa, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție,

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-a întrunit pentru a examina recursul în interesul legii, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în vederea stabilirii caracterului public sau nu al ședinței de judecată în care se soluționează cererea de liberare provizorie sub control judiciar.

Secțiile Unite au fost constituite cu respectarea dispozițiilor art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, fiind prezenți 88 de judecători din totalul de 117 aflați în funcție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut recursul în interesul legii, punând concluzii pentru admiterea acestuia în sensul de a se stabili că în cazul judecării cererilor de liberare provizorie sub control judiciar ședința de judecată este publică.

SECȚIILE UNITE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

În practica instanțelor judecătorești nu există un punct de vedere unitar în legătură cu caracterul public sau nu al ședinței de judecată ce are ca obiect soluționarea cererilor de liberare provizorie sub control judiciar.

Astfel, unele instanțe au judecat cererea de liberare provizorie sub control judiciar în camera de consiliu.

Alte instanțe, dimpotrivă, au judecat astfel de cereri în ședință publică.

Aceste din urmă instanțe au procedat în mod corect.

Publicitatea ședinței de judecată constituie un principiu în dreptul procesual penal, consacrat pe plan european în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, iar pe plan intern, în Constituția României, în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și, nu în ultimul rând, în Codul de procedură penală.

Principiul publicității ședinței de judecată este înscris în art. 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ca garanție a dreptului la un proces echitabil, textul Convenției stabilind că orice persoană are dreptul la judecarea în mod public a cauzei sale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat în jurisprudența referitoare la art. 6 paragraful 1 din Convenție rolul principiului publicității, statuând că publicitatea procedurilor în fața organelor judiciare, la care se referă art. 6 paragraful 1, protejează justițiabilii împotriva unei justiții secrete, ce s-ar situa în afara controlului publicului; ea constituie, de asemenea, unul dintre mijloacele care contribuie la menținerea încrederii în instanțe. Prin transparența pe care o asigură administrării justiției, publicitatea contribuie la realizarea scopului art. 6 paragraful 1: procesul echitabil, a cărui garantare constituie unul dintre principiile fundamentale ale oricărei societăți democratice, în sensul Convenției (Cauza Sutter împotriva Elveției, Hotărârea din 22 februarie 1984, paragraful 26).

Constituția României stabilește în art. 127, integrat în cadrul dispozițiilor constituționale referitoare la instanțele judecătorești, că „ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege”, dispoziție reluată în art. 12 din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în capitolul dedicat dispozițiilor generale privind procedura judiciară.

În legea de procedură penală, principiul publicității ședinței de judecată este consacrat în art. 290 alin. 1 teza I din Codul de proce-

dură penală, în cadrul dispozițiilor generale referitoare la judecată. În sistematizarea acestor dispoziții, art. 290 alin. 1 teza I din Codul de procedură penală, potrivit căruia „ședința de judecată este publică”, este înscris în continuarea dispoziției generale cuprinse în art. 289, care reglementează celelalte principii ale judecării - oralitatea, nemijlocirea și contradictorialitatea - principiul publicității ședinței de judecată având rolul de a garanta respectarea lor.

Importanța publicității ședinței de judecată, ca element al dreptului la un proces echitabil, ca garanție procesuală, este pusă în lumină de sancțiunea instituită în legea de procedură penală în cazul încălcării acestui principiu. Astfel, nerespectarea dispozițiilor referitoare la publicitatea ședinței de judecată atrage nulitatea absolută, conform art. 197 alin. 2 din Codul de procedură penală, și casarea hotărârii penale, în temeiul art. 385⁹ alin. 1 pct. 4 din același cod.

Legea de procedură penală nu reglementează expres numai principiul publicității ședinței de judecată și sancțiunea instituită în cazul încălcării sale, ci și excepțiile de la acest principiu, ca situații în care publicitatea este restrânsă la anumite categorii de persoane, excepții recunoscute de art. 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și admise de art. 127 din Constituția României.

Astfel, Codul de procedură penală prevede în art. 290 alin. 2 excepții cu caracter general de la publicitatea ședinței de judecată, în cazurile în care judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane. În toate aceste cazuri, instanța poate declara ședință secretă, în condițiile și cu respectarea dispozițiilor art. 290 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală.

De asemenea, atât Codul de procedură penală, cât și legile speciale prevăd expres excepții de la publicitatea ședinței de judecată, limitate la anumite categorii de cauze, ale căror particularități l-au determinat pe legiuitor ca, în aplicarea art. 127 din Constituție, să adopte norme derogatorii de la principiul publicității ședinței de judecată. Constituie asemenea norme derogatorii, de exemplu, art. 485 alin. 2 din Codul de procedură penală, în care legiuitorul a prevăzut că ședința în care are loc judecarea infractorului minor nu este publică, art. 24 alin. (1) din Legea nr. 678/2001 privind preve-

nirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, în care a stabilit că ședințele de judecată în cauzele privind infracțiunea de trafic de persoane prevăzută la art. 13 și de pornografie infantilă prevăzută la art. 18 nu sunt publice sau art. 139 alin. (4) și art. 151 raportat la art. 139 alin. (4) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, cu modificările și completările ulterioare, în care a prevăzut că cererea de transferare a persoanelor condamnate se judecă în camera de consiliu, indicând în fiecare caz categoriile de persoane care participă sau pot participa la ședința de judecată.

În materia măsurilor preventive, legiuitorul a prevăzut expres în Codul de procedură penală categoriile de cereri care se judecă în camera de consiliu. În acest sens, de exemplu, în art. 146 alin. 4 și art. 149¹ alin. 4 din Codul de procedură penală legiuitorul a stabilit că propunerea de arestare preventivă a învinuitului și, respectiv, a inculpatului în cursul urmăririi penale se soluționează în camera de consiliu, iar în art. 159 alin. 2 din același cod a stabilit că propunerea de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale se soluționează în camera de consiliu, indicând, de asemenea, categoriile de persoane care participă la ședința de judecată.

Excepțiile de la publicitatea ședinței de judecată în procesul penal sunt întotdeauna prevăzute expres în legea de procedură penală, ținând seama de caracterul lor derogatoriu de la dispozițiile generale ale art. 290 alin. 1 teza I din Codul de procedură penală și de prevederile constituționale ale art. 127, care permit derogări de la principiul publicității ședinței de judecată numai în cazurile prevăzute de lege.

Regula de interpretare logică a normelor juridice, potrivit căreia excepțiile sunt de strictă interpretare, exclude posibilitatea ca, în măsura în care nu este prevăzută în mod expres într-o dispoziție legală, o excepție de la principiul publicității ședinței de judecată să fie stabilită pe cale de interpretare.

Examinarea dispozițiilor art. 160¹ - art. 160¹⁰ din Codul de procedură penală, referitoare la liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauziune, reflectă faptul că în niciunul dintre textele cuprinse în secțiunea dedicată acestor instituții legiuitorul nu a prevăzut o dispoziție derogatorie, similară celei a art. 146 alin. 4, art. 149¹ alin. 4 sau art. 159 alin. 2 din Co-

dul de procedură penală, în temeiul căreia cererea de liberare provizorie să fie soluționată în camera de consiliu.

În cadrul dispozițiilor comune privind liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune sunt reglementate cererea de liberare provizorie și organul competent să o rezolve (art. 160⁶), măsurile premergătoare examinării cererii (art. 160⁷), examinarea și admiterea în principiu a cererii (art. 160⁸), soluționarea cererii (art. 160^{8a}), recursul împotriva încheierilor privind liberarea provizorie (art. 160⁹) și revocarea liberării (art. 160¹⁰).

Reglementarea detaliată a procedurii liberării provizorii, dar în care nu a fost prevăzută o dispoziție referitoare la judecarea cererii de liberare provizorie în camera de consiliu, reflectă voința legiuitorului de a nu institui o derogare de la principiul publicității ședinței de judecată în procedura de soluționare a cererii de liberare provizorie.

Mai mult, art. 160⁹ alin. 5 din Codul de procedură penală, în care se prevedea că recursul împotriva încheierii prin care s-a admis ori s-a respins cererea de liberare provizorie se va soluționa în camera de consiliu, a fost abrogat prin Legea nr. 356/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi.

În absența unei dispoziții legale exprese, prin care legiuitorul să prevadă judecarea cererii de liberare provizorie sub control judiciar în camera de consiliu și deci să stabilească o excepție de la principiul publicității ședinței de judecată, se aplică dispozițiile generale ale art. 290 alin. 1 teza I din Codul de procedură penală, conform cărora ședința de judecată este publică.

În consecință, în temeiul dispozițiilor art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 414² din Codul de procedură penală, urmează a se admite recursul în interesul legii și a se stabili că, în cazul judecării cererilor de liberare provizorie sub control judiciar, ședința de judecată este publică.